

Сторінка молодого вченого

УДК 330.341.1:001.895:
712.27:003.13:631.55:631:634.7
© 2018

ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК САДІВНИЧИХ ПІДПРИЄМСТВ*

Л.П. Слєпцова

*Інститут садівництва НААН
вул. Садова, 23, с. Новосілки Києво-Святошинського р-ну
Київської обл., 03027, Україна
e-mail: muhomorlyuda@ukr.net*

Надійшла 26.07.2018

*Науковий керівник — доктор економічних наук О.Ю. Єрмаков

Мета. Теоретично обґрунтувати засади інноваційного розвитку садівницьких підприємств у мінливому ринковому середовищі. **Методи.** Наукового пізнання, аналізу та синтезу (діалектичний), системного узагальнення. Під час досліджень використано фундаментальні розробки провідних вітчизняних і зарубіжних учених. **Результати.** Проведено статистичні дослідження розвитку садівництва в Україні, зокрема на Вінниччині. Установлено, що за останні 3 роки виробництво плодоягідної продукції знизилося в середньому на 2,5%. Обґрунтовано основи інноваційного розвитку садівничих підприємств і визначено етапи цього процесу. У промисловому плідівництві інноваційний процес включає такі етапи: створення, поширення, освоєння інновацій і досягнення ефекту від їх освоєння. Кожний з етапів потребує певних затрат фінансових, матеріальних і трудових ресурсів. **Висновки.** Результати вивчення організаційних основ інноваційних процесів у промисловому садівництві свідчать про необхідність створення дійового механізму їх упровадження та інформаційного забезпечення, а також формування ефективної схеми співробітництва наукових установ зі структурами, котрі займаються впровадженням, та органами управління і господарюючими суб'єктами. Конкурентоспроможний розвиток плідівничих підприємств можливий лише за єдиної безперервної інституціональної взаємодії між розробкою інновації та її впровадженням у виробництво. Для активізації інноваційного процесу у промисловому садівництві потрібно розробити ефективні механізми інституціонального регулювання розвитку інновацій. Саме від ступеня залучення галузі в інноваційний процес залежить її ефективність.

Ключові слова: інноваційний розвиток, інноваційний процес, економічна ефективність, садівницькі підприємства, новації, нововведення, урожайність, плодоягідні культури.

<https://doi.org/10.31073/agrovisnyk201810-12>

У сучасних жорстких умовах ринку, щоб вижити і бути конкурентоспроможними, садівничим підприємствам України потрібно на практиці запровадити механізми створення та практичного застосування інновацій як необхідної умови досягнення економічного зростання галузі та продовольчої незалежності держави, причому найближчим часом, поки не пропущено момент для інноваційного прориву та здобуття гідного місця серед світових аграрних країн.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивченню різних аспектів інноваційних процесів в аграрному секторі України присвятили свої праці О.В. Шубравська, К.О. Прокопенко, І.О. Яснолоб, О.О. Горб, М.В. Мисюк та інші науковці, а в садівництві: О.Ю. Єрмаков, В.А. Рудьєв, В.І. Чорнодон, О.М. Шестопад, Ю.О. Нестерчук та ін. Проте, незважаючи на значну кількість досліджень з проблем розвитку цієї галузі, багато теоретичних і методичних питань, пов'язаних з її інноваційним розвитком та підвищенням ефективності управління виробництвом плодоягідної продукції в сучасних умовах, вивчено недостатньо, а ряд положень має дискусійний характер.

Мета досліджень — теоретично обґрунтувати засади інноваційного розвитку садівничих підприємств у мінливому ринковому середовищі.

Матеріали і методи досліджень. Застосовано діалектичний метод наукового

пізнання, аналізу та синтезу, системного узагальнення. У процесі досліджень проаналізовано основні положення економічної теорії та ринкової економіки, фундаментальні розробки провідних вітчизняних і зарубіжних учених.

Результати досліджень. Садівництво є високоефективною галуззю аграрного сектору. Однак за даними статистичних досліджень, проведених у 2015–2017 рр., у цей період спостерігається тенденція скорочення площі садів, зокрема плодоносних — на 3,6%, зниження темпу росту виробництва плодів і ягід, який нині становить 97,5, а середній темп приросту — 2,5%, а також зменшення врожайності на 1,3%, зокрема у Вінницькій обл. 1- і 3-й із цих показників становить відповідно 5,4 і 15,6%. Отже, за останні 3 роки виробництво плодоягідної продукції знизилася в середньому на 2,5%. Якщо порівняти показники економічної ефективності сільськогосподарських підприємств Вінниччини, то слід зазначити, що у 2016 р. порівняно з 2015 р. їх виробничі витрати на 1 га збільшилися на 19,5%, а рівень рентабельності знизився в 2,3 рази і становив 13,7% (таблиця).

Інноваційний розвиток промислового садівництва пов'язаний з 3-ма чинниками: біологічним, людським і технологічним. Основні особливості формування та розвитку інноваційних процесів у галузі — це відмінності в технологіях виробництва

Економічна ефективність виробництва плодів сільськогосподарськими підприємствами Вінницької обл. за 2011 – 2016 рр.

Показник	Рік					
	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Валовий збір, ц	1263698	1033141	1189948	854589	944824	907315
Урожайність, ц/га	150,8	153,1	173,7	109,0	146,0	146,1
Площі плодоносних насаджень, га	8379	6748	6849	7842	6471	6699
Виробничі витрати на 1 га, тис. грн	19,63	23,25	25,29	23,86	39,85	47,63
Рівень товарності, %	90,8	92,23	100,2	106,15	93,93	92,68
Собівартість 1 ц реалізованої продукції, грн	151,09	193,85	172,12	266,31	325,74	384,02
Ціна реалізації 1 ц, грн	187,31	205,28	193,52	236,38	428,10	436,49
Прибуток (збиток) на 1 га, грн	4960,17	1613,23	3725,07	-3462,56	14038,49	47599,6
Рівень рентабельності, %	24,0	5,9	12,4	-11,2	31,4	13,7

Джерело: розраховано згідно з даними Державної служби статистики України.

плодоягідної продукції, залежність їх від природних і погодних чинників; відокремленість розробників інновацій від виробників; відсутність ефективного організаційно-економічного механізму передачі останнім інновацій, різноманітність сортів плодкових культур.

У промисловому плідівництві інноваційний процес — це процес перетворення технічних і технологічних новацій, здійснених на основі наукових досліджень і розробок, у нову техніку (засоби механізації та автоматизації), нові сорти різних строків достигання, гібриди з більшим біологічним потенціалом і кращими господарськими ознаками, засоби захисту садів і ягідників від хвороб і шкідників, виробничі, управлінські та інформаційні технології їх упровадження у виробничу діяльність та отримання нового продукту. Інноваційний процес включає такі етапи: створення, поширення, освоєння інновацій і досягнення ефекту від їх освоєння. Кожний з етапів потребує певних затрат фінансових, матеріальних і трудових ресурсів.

Процес створення інновацій — найтриваліший. Фундаментальні та прикладні дослідження і розробки, пов'язані з певними ризиками отримання незадовільних результатів, є важливим і потрібним підетапом у процесі створення інноваційної продукції.

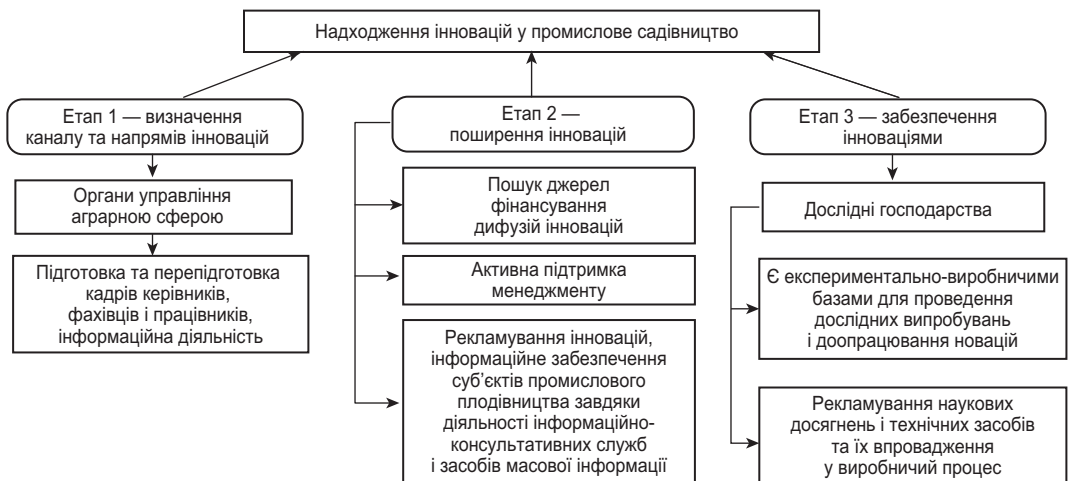
Перший із перелічених етапів включає зародження ідеї, фундаментальні та прикладні дослідження і розробки, оформлення

їх результату як об'єкта інтелектуальної власності, виробництво та реалізацію наукоємної продукції, адаптування інновацій до умов виробництва. Коли план дослідження повністю виконано і отримано певні результати, тоді розробку можна вважати завершеною за умови, що було проведено державне випробування сортів плодоягідних культур, а стосовно техніки — апробацію новацій на машинівипробувальних станціях.

Новаціями у промисловому садівництві є нові сорти, штами мікроорганізмів, техніка, технологічні процеси, хімічні та біологічні препарати (вакцини), економічні нововведення, оформлені методичні розробки, рекомендації. Цей етап характеризується великою тривалістю, значними матеріальними та інтелектуальними затратами. Важливою проблемою на ньому є здобуття фінансових ресурсів для фундаментальних досліджень. Підтримки з боку держави потребують прикладні дослідження, орієнтовані на певні вимоги ринку. Наукові розробки стають інноваціями тільки після рекомендації про впровадження їх до масового виробництва.

Важливим етапом є поширення інновацій. Щодо плідівництва, то це можна відобразити схемою на прикладі садівничого підприємства (рисунок).

Наступний етап передбачає формування організаційно-економічного механізму освоєння інновацій підприємствами, підписання

Поширення інновацій у промислове садівництво (Джерело: розроблено автором)

договорів між їх розробниками та виробниками. Головна мета впровадження інноваційних розробок у промислове плодівництво — це досягнення комерційного успіху, а саме: зростання продуктивності праці та конкурентоспроможності підприємства завдяки підвищенню технологічного рівня, інноваційної активності і впровадженню нової садівницької продукції, а також нових методів організації та управління господарською діяльністю виробників плодоягідних продуктів та збільшення їх технологічного потенціалу.

Економічна ефективність на етапі інноваційних нововведень у промисловому плодівництві визначається такими показниками, як

приріст урожайності, виробництва валової продукції на підприємстві та поліпшення її якості, зменшення затрат праці на одиницю садівничої та зниження собівартості плодоягідної продукції.

На тривалість етапів і загальну організацію інноваційного процесу у промисловому плодівництві впливають такі чинники: істотна залежність технологій, які застосовують у садівництві, від природних і погодних умов; відокремленість плодівничих підприємств від установ, які розробляють науково-технічну продукцію; відсутність науково обґрунтованого організаційного механізму передачі досягнень науки виробникам; значне відставання галузі від освоєння інновацій у виробництві.

Висновки

Результати вивчення організаційних засад інноваційних процесів у промисловому садівництві свідчать про потребу створення дійового механізму, пов'язаного з упровадженням та інформаційним забезпеченням, а також формуванням ефективної схеми взаємодії наукових установ зі структурами, які займаються впровадженням, та органами управління і господарюючими суб'єктами. Конкурентоспроможний розвиток плодівничих підприємств можливий лише за єдиної безперервної інституціональної взаємодії між розробкою інновацій та її впровадженням у виробництво. Для активізації інноваційного процесу у промисловому садівництві потрібно розробити ефективні механізми інституціонального регулювання розвитку інновацій. Конкурентоспроможний розвиток

садівничих підприємств — багатоплановий і динамічний процес, який включає економічне зростання в галузі на основі запровадження інновацій, що відображає структурні зрушення в економіці виробництва, продуктивності праці. Саме від ступеня залучення промислового плодівництва в інноваційний процес залежить його ефективність. Основним завданням садівничих підприємств є підвищення останньої на інноваційній основі. Це забезпечує приріст урожайності, виробництва валової продукції та поліпшення її якості, зменшення затрат ресурсів на одиницю продукції, підвищення продуктивності праці. Ефективність виробництва плодоягідної продукції істотно впливає на відтворення галузі, сприяє зміцненню фінансового становища плодівничих підприємств.

Слепцова Л.П.

Інститут садівництва НААН, ул. Садова, 23, с. Новоселки Київської обл. Києво-Святошинського р-на, 03027, Україна; e-mail: tuhomorluyda@ukr.net

Инновационное развитие садоводческих предприятий

Цель. Теоретически обосновать основы инновационного развития садоводческих предприятий в условиях меняющегося рынка. **Методы.** Научного познания, анализа и синтеза (диалектический), системного обобщения. В ходе исследований были использованы фундаментальные

разработки ведущих отечественных и зарубежных ученых. **Результаты.** Проведены статистические исследования развития садоводства в Украине, в частности в Винницкой обл. Установлено, что за последние 3 года производство плодоягодной продукции снизилось в среднем на 2,5%. Обоснованы принципы инновационного развития садоводческих предприятий и определены этапы этого процесса. В промышленном плодоводстве инновационный процесс включает такие этапы: создание, распространение, освоение инноваций и достижение эффекта от их освоения. Каждый из этапов требует определенных затрат финансовых, материальных

и трудовых ресурсов. **Выводы.** Результаты изучения организационных основ инновационных процессов в промышленном садоводстве свидетельствуют о необходимости создания действенного механизма их внедрения и информационного обеспечения, а также формирования эффективной схемы сотрудничества научных учреждений со структурами, которые занимаются внедрением, органами управления и хозяйствующими субъектами. Конкурентоспособное развитие плодородных предприятий возможно только при едином непрерывном институциональном взаимодействии между разработкой инновации и ее внедрением в производство. Для активизации инновационного процесса в промышленном садоводстве необходимо разработать эффективные механизмы институционального регулирования развития инноваций. Именно от степени участия отрасли в инновационном процессе зависит ее эффективность.

Ключевые слова: инновационное развитие, инновационный процесс, экономическая эффективность, садоводческие предприятия, инновации, нововведения, урожайность, плодородные культуры.

<https://doi.org/10.31073/agrovisnyk201810-12>

Sleptsova L.

Institute of gardening of NAAS, Sadova Str., 23, Novoselky, Kyiv-Sviatoshyn region, Kyiv oblast, 03027, Ukraine; e-mail: muhomorlyuda@ukr.net

Innovative development of gardening factories

The purpose. To justify theoretically basis for innovative development of gardening factories in conditions of varying market. **Methods.** Scientific

knowledge, analysis and synthesis (dialectic), system generalization. During researches fundamental development of leading domestic and foreign scientists were used. **Results.** Statistical researches are carried out of development of gardening in Ukraine, in particular in Vinnytsia region. It is established that for the last 3 years production of fruit products has decreased on the average on 2,5%. Principles of innovative development of gardening factories are justified and stages of this process are specified. In industrial orcharding innovative process powers up such stages: creation, extending, mastering innovations and reaching effect from their mastering. Each of stages demands certain expenditures: financial, material, and manpower. **Conclusions.** Results of study of organizational bases of innovative processes in farm-garden industry testify to the necessity of creation of effective gear of their implementation and data support, and also formation of effective scheme of cooperation of scientific institutes with factories which are engaged in the process, authorities, and managing subjects. Competitive development of fruit-growing factories is possible only at uniform continuous institutional interaction between development of innovation and its implementation into production. In farm-garden industry it is necessary to develop efficient gears for activation of innovative process of institutional regulation of development of innovations. Its efficiency depends on extent of participation of branch in innovative process.

Key words: innovative development, innovative process, economic efficiency, gardening factories, innovations, productivity, fruit crops.

<https://doi.org/10.31073/agrovisnyk201810-12>

Бібліографія

1. Ермаков О.Ю., Кісіль Н.Г., Чорнодон В.І. Ефективність інвестицій у садівництво: монографія. Тернопіль: Крок, 2011. 234 с.
2. Ермаков А.Е. Развитие и эффективность садоводческих предприятий разных форм хозяйствования: монография. Киев, 1997. 292 с.
3. Економічні проблеми ХХ століття: міжнародний та український виміри: монографія; за ред. С.І. Юрія, Є.В. Савельєва. Київ: Знання, 2007. 595 с.
4. Основи економічної теорії: навч. посібник; за ред. В.О. Білика, П.Т. Саблука. Київ: Інститут аграрної економіки, 1999. 466 с.
5. Рудьєв В.А. Економічні проблеми розвитку садівництва України. Київ: ННЦІАЕ, 2004. 360 с.
6. Рудьєв В.А. Конкурентоспроможність плодів і ягід. Мелітополь: ТОВ «Видавничий будинок ММД», 2007. 315 с.
7. Сало І.А. Розвиток ринку плодів в Україні: монографія. Київ: ННЦ ІАЕ, 2013. 394 с.
8. Сухоруков А.І. Інноваційний менеджмент: навч. посібник. Київ: ІММБ, 1999. 44 с.
9. Шестопаль О.М., Рудьєв В.А., Кондратенко П.В. та ін. Економіка та організація промислового садівництва України; за ред. О.М. Шестопалья. Київ: ННЦ ІАЕ — ІС УААН, 2010. 334 с.
10. Herbel D., Crowley E., Ourabah Haddad N. Good practices in building innovative rural institutions to increase food security. Rome: IFAD — FAO, 2012. 120 p.